

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Br. 12/142

Datum: 10.05.2023

U prilog članu 92. stav 4. i članu 93. stav 4. Ustava Republike Kosovo, člana 8. Zakona br. 08/L-117 za Vladu Republike Kosovo, na osnovu člana 4 Uredbe br. 02/2021 za oblasti administrativne odgovornosti Kancelarije Premijera i ministarstava, izmenjene i dopunjene Uredbom br. 04/2021 i Uredbom br. 03/2022, u skladu sa članom 19 Poslovnika o radu Vlade Republike Kosovo br. 09/2011, Vlada Republike Kosovo, na sednici održanoj 10. maja 2023. godine, donosi sledeću:

O D L U K A

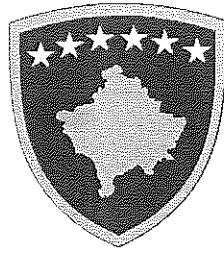
1. Usvaja se Konceptni dokumenta Kodeksa elektronskih komunikacija.
2. Ministarstvo ekonomije i druge nadležne institucije dužne su da sprovede ovu Odluku, u skladu sa Pravilnikom o radu Vlade.
3. Odluka stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu Republike Kosovo.

Albin KURTI

Premijer Republike Kosovo

Dostaviti:

- Zamenicima premijera
- Svim ministarstvima (ministrima)
- Generalnom sekretaru KP-a
- Arhivi Vlade.

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria Vlada-Government
Ministria e Ekonomisë
Ministarstvo Ekonomije -Ministry of Economy

KONCEPTNI DOKUMENT ZA KODEKS ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIJA

Može 2023

Sadržaj

<u>Sažetak koncept dokumenta</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Uvod</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 1: Definisane problema</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 2: Ciljevi</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 3: Opcije</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 3.1: Opcija bez promene</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 3.2: Opcija za poboljšanje implementacije i izvršenja</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 3.3: Treća opcija [definisana posebno za svaki koncept dokument]</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 4: Identifikacija i procena budućih uticaja</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 4.1: Izazovi prikupljanja podataka</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 5: Komunikacija i konsultacije</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 6: Poređenje opcija</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 6.1: Planovi implementacije za različite opcije</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 6.2: Tabela poređenja sa tri opcije</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 7: Zaključci i sledeći koraci</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Poglavlje 7.1: Odredbe za praćenje i evaluaciju</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Dodatak 1: Obrazac za evaluaciju ekonomskog uticaja</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Dodatak 2: Obrazac za evaluaciju društvenih uticaja</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Dodatak 3: Obrazac za evaluaciju uticaja na životnu sredinu</u>	Error! Bookmark not defined.
<u>Dodatak 4: Obrazac za evaluaciju uticaja osnovnih prava</u>	Error! Bookmark not defined.

Sažetak koncept dokumenta

Opšte informacije	
Naslov	Koncept dokument za zakonik elektronskih komunikacija
Nadležno Ministarstvo	Ministarstvo Ekonomije Departman za poštu i telekomunikacije i informacionu komunikacionu tehnologiju
Kontakt osoba	Enver Baša Rukovodilac Divizije telekomunikacija/Predsedavajući radne grupe Enver.basha@rks-gov.net Kontaktni br.: 03820021587
NRP	Koncept Dokumenta o zakoniku elektronskih komunikacija je predviđen u Strateškom i Operativnom planu za period 2022-2025. godine, u operativnom cilju 2.2.3
Strateški prioritet	Program Vlade Republike Kosova 2021-2025. godine, tačka 2.9. Razvoj IKT infrastrukture i kapaciteta

Odluka	
Glavno pitanje	<p>Važeći zakon o elektronskim komunikacijama reguliše delatnost elektronskih komunikacija na osnovu principa tehnološke neutralnosti i regulatornog okvira EU za elektronske komunikacije iz 2009. godine, promovišući konkurenciju i efikasnu infrastrukturu u elektronskim komunikacijama, kao i garancija odgovarajućih i odgovarajućih usluga na teritoriji Republike Kosovo. Ovim zakonom uređuju se društveni odnosi u vezi sa elektronskim komunikacionim mrežama i uslugama, pratećim uslugama i objektima, korišćenjem elektronskih komunikacionih resursa, kao i društvenih odnosa koji se odnose na radio opremu, terminalnu opremu i elektromagnetnu kompatibilnost, obezbeđuje jednak nivo zaštite prava na podatke o ličnosti, posebno prava na privatnost obrade ličnih podataka u sektoru elektronskih komunikacija.</p> <p>Kosovo je potpisalo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom, koji ima za cilj da uskladi svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU.</p> <p>U okviru člana 111. SSP-a, predviđeno je da će strane ojačati, posebno, saradnju u oblasti elektronskih komunikacionih mreža i elektronskih komunikacionih usluga, sa krajnjim ciljem da Kosovo usvoji pravne tekovine EU u sektoru pet godina nakon stupanja na snagu ovog</p>

	<p>sporazuma, obraćajući posebnu pažnju na obezbeđivanje i jačanje nezavisnosti relevantnih regulatornih organa.</p> <p>Štaviše, Kosovo je odobrilo Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (NCSSSP). U cilju ispunjavanja obaveza koje su izdate od strane SSP-a i drugih mehanizama za pristupanje EU u okviru poglavlja 10, fokus tokom perioda 2021-2025. godine, biće na ovim srednjoročnim prioritetnim ciljevima kao što su izrada i usvajanje primarnog i sekundarnog zakonodavstva u oblasti elektronskih komunikacija;</p>
Sažetak konsultacija	<p>U skladu sa Pravilnika Br. 09/2011 o Radu Vlade Republike Kosovo i Pravilnika (QRK) Br. 05/2016 za minimalne standarde za proces javnih konsultacija, Koncept dokument za Kodeks elektronskih komunikacija prvobitno je poslat e-mailom svim identifikovanim zainteresovanim stranama na preliminarne konsultacije od 07.12.2022. do 12.12.2022.</p> <p>Nakon preliminarne konsultacija, nacrt koncept dokumenta kodeksa elektronskih komunikacija objavljen je za javnu raspravu na elektronskoj platformi za javne konsultacije 12.12.2022. godine i otvoren za komentare do 30.12.2022.</p> <p>Tokom procesa preliminarne konsultacija primljeni su komentari od predstavnika Koordinacionog sekretarijata Vlade KP, a tokom procesa diskusije sa javnošću, komentari su primljeni i od predstavnika Koordinacionog sekretarijata Vlade KP-a i od predstavnika operatora javne mreže i elektronskih komunikacionih usluga - Telekom i Kosova Sh.A.</p> <p>Nisu slali komentare, primjedbe ili sugestije od drugih državnih institucija ili drugih zainteresovanih strana.</p>
Predložena opcija	Izrada novog Zakona o elektronskim komunikacijama

Glavni očekivani uticaji	
Budžetski uticaji	Razmotrene opcije su pokrivena budžetom Republike Kosovo.
Ekonomski uticaji	Opšti cilj projekt akta je povećanje konkurentnosti preduzeća/preduzetnika elektronskih komunikacionih mreža i usluga posebno i digitalnih i tradicionalnih preduzeća uopšte, podržavajući rast kosovskog IKT sektora koji vodi ka rastu i otvaranju novih radnih mesta, razvoj privrede putem Interneta i istovremeno razvoj giga bitnih veza (na Internetu) umnogome će uticati na privredni život.
Društveni uticaji	Stvaranje boljih uslova za razvoj elektronskih komunikacionih mreža i usluga direktno će uticati na stvaranje boljih uslova za život i rad

	svih društvenih slojeva, uključujući i marginalizovane grupe.
Uticaji na životnu sredinu	Tehnološki razvoj mreža sledeće generacije je mnogo ekološki prihvatljiviji, kako u pogledu energetske efikasnosti, tako i u pogledu elektromagnetnih uticaja.
Među sektorski uticaji	Razvoj sektora elektronskih komunikacija ima direktne pozitivne uticaje na digitalizaciju privrede, uključujući horizontalno sve sektore (ekonomiju, obrazovanje, zdravstvo itd.)
Administrativne takse za kompanije	Ne vredi.
Test MSP-a	Nema direktnih relevantnih uticaja.

Sledeći koraci	
Kratkoročni	Nakon usvajanja ovog koncept dokumenta od strane Vlade Republike Kosovo, nova radna grupa će biti formirana od strane MO, u saradnji sa svim zainteresovanim stranama, za početak rada na implementaciji preporučene opcije ovog koncept dokumenta, izrada Novog Zakona o elektronskim komunikacijama.
Srednjoročno	<p>Nakon usvajanja idejnog dokumenta, a zatim izrade i usvajanja novog Zakona o elektronskim komunikacijama, biće organizovani sastanci, javne rasprave i radionice na promociji novog zakona sa ciljem informisanja institucija na centralnom i lokalnom nivou o tome kako da ga implementiraju. . Paralelno sa ovim RAEPK-om uglavnom i delimično ME, pristupiće izradi, dopuni i izdavanju podzakonskih akata u implementaciji novog Zakona o elektronskim komunikacijama.</p> <p>Planirano je da se izrada novog zakona o elektronskim komunikacijama, uključujući aktivnosti navedene u Zakonu o elektronskim komunikacijama, završi najkasnije do kraja 2023. Planirano je da se usvajanje u Skupštini obavi sredinom 2024. godine. a zatim izradu i usvajanje podzakonskih akata do sredine 2025. godine. Dakle, u ovom roku je predviđena transpozicija odredaba Direktive (EU) 2018/1972, koja omogućava održivo usklađivanje sa evropskim pristupom regulisanju ovog sektora i u funkciji članstva Kosova u EU.</p> <p>U prilog tome, zakonik pruža set smernica koje mora da usvoji BEREC (Telo evropskih regulatora za elektronske komunikacije) kako bi se obezbedila dosledna primena ovih smernica od strane regulatornih organa.</p>

Uvod

Postojeći zakon o elektronskim komunikacijama stupio je na snagu u oktobru 2012. Od tada smo imali brz tehnološki razvoj, ali i istovremeno unapređenje pravne infrastrukture i regulatorne prakse u EU i drugim zemljama kako bismo povećali mogućnost brojnih usluga i izbora, istovremeno osiguravajući zdravu konkurenciju, veću zaštitu potrošača, veću sigurnost za digitalne podatke i općenito veće ekonomsko i društveno blagostanje.

Nedostatak adekvatnog odgovora na ova dešavanja doveo je do stvaranja praznina u regulativi koje rezultiraju rizicima u korištenju digitalnih usluga, smanjenjem produktivnosti općenito u nedostatku ulaganja u najnovije generacije komunikacijskih tehnologija, posljedično sa efekti na socio-ekonomsko blagostanje građana.

Odras Evropskog zakonika elektronskih komunikacija (u daljem tekstu: Zakonik) u lokalnom zakonodavstvu u kosovskom kontekstu, neophodno je rešiti omogućavanjem održivog usklađivanja sa evropskim pristupom regulisanju ovog sektora i u funkciji članstva Kosova u EU.

Zakonik karakteriše harmonizacija u mnogim oblastima na evropskom nivou, ostavljajući veoma malo prostora nacionalnim vlastima da drugačije tumače svoja sopstvena tumačenja. U službi ovoga, zakonik pruža niz smernica koje mora da usvoji Telo evropskih regulatora za elektronske komunikacije - BEREC (Body of European Regulators for Electronic Communications) kako bi se obezbedila dosledna primena ovih smernica od strane regulatornih organa. U mnogim slučajevima, neke odredbe prethodnih direktiva koje su pokrivale ovaj sektor su značajno izmenjene. Povećan je broj službi i strana uključenih u regulaciju.

Zakonik proširuje broj kategorija provajdera elektronskih komunikacionih usluga na koje se odnose različite odredbe zakonika, od kojih će svaka biti podvrgnuta sopstvenim pravilima. Usluge pristupa Internetu, međuljudske komunikacione usluge (zasnovane na brojevima i druge nezavisne od broja) i druge elektronske komunikacione usluge, uključujući komunikacione usluge mašina-mašina, manje-više su regulisani kodovi tako što se istovremeno specificiraju različite vrste krajnjih korisnika.

Dakle, elektronske komunikacione usluge mogu pripadati nekoliko različitih kategorija i stoga mogu biti predmet različitih kategorija regulacije. Ne samo da se ex ante regulacija povećava, već su ex ante pravila sve više diferencirana i relevantna za sve veći broj tržišnih aktera.

Slika 1. Tabela sa opštim informacijama o koncept dokumentu

Naslov	KONCEPTNI DOKUMENT O ZAKONIKU ELEKTRONSKIH KOMUNIKACIJA
Nadležno ministarstvo	Ministarstvo Ekonomije Departman za poštu i telekomunikacije i informacionu komunikacionu tehnologiju
Kontakt osoba	Enver Baša Rukovodilac Divizije telekomunikacija/Predsedavajući radne grupe Enver.basha@rks-gov.net Kontaktni br.: 03820021587
GPRV	Konceptni dokument za zakonik elektronskih komunikacija je predviđen Programom Vlade Republike Kosovo 2022-2025. godine
Strateški prioritet	Program Vlade Republike Kosova 2021-2025. godine
Radna grupa	Enver Basha, DPTTIK/ME - Predsedavajući; Agim Kukaj, DPTTIK/ME - Član; Deniza Krasniqi, DL/ME - Član; Shkelzen Kuqi DIEKPZHE/ME - Član; Arbnor Hoxha, ZB/ME - Član; Fahrije Qorraaj, Rodna ravnopravnost/ME - Član; Diana Gjonbalaj, DKP/ME - Član; Ilir Imeri, RAEPK - Član; Egzona Raçi, SKQ - Član Zana Radoniqi, MFPT - Član;
Dodatne informacije	/

Poglavlje 1: Definisane problema

Kosovo je potpisalo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom, koji ima za cilj da uskladi svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU. Štaviše, Kosovo je odobrilo Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (NCSSP). Važeći Zakon o elektronskim komunikacijama reguliše delatnost elektronskih komunikacija na osnovu principa tehnološke neutralnosti i regulatornog okvira EU za elektronske komunikacije iz 2009. godine, unapređivanje konkurencije i efikasne infrastrukture u elektronskim komunikacijama, kao i obezbeđivanje adekvatnih usluga i odgovarajućih na teritoriji Republike. Kosova. Ovim zakonom uređuju se društveni odnosi u vezi sa elektronskim komunikacionim mrežama i uslugama, povezanim uslugama i objektima, korišćenjem sredstava elektronskih komunikacija, kao i društveni odnosi u vezi sa radio opremom, krajnju opremu i elektromagnetnu kompatibilnost, obezbeđuje jednak nivo zaštite prava ličnih podataka, posebno prava na privatnost obrade ličnih podataka u sektoru elektronskih komunikacija.

Od poslednje revizije regulatornog okvira za elektronske komunikacije, sektor se značajno razvio i povećala se njegova uloga kao generatora ekonomskog razvoja putem Interneta. Tržišne strukture su evoluirale, sa monopolističkom tržišnom moći koja je postajala sve ograničenija, a u isto vreme internet konekcija je postala veoma rasprostranjena karakteristika ekonomskog života.

Tržište elektronskih komunikacija i tehnologija koja ovo tržište omogućava podložni su visokoj dinamici evolucije i napretka kako u pogledu pružanja usluga tako i u regulaciji neophodnoj za postizanje specifičnih ciljeva od interesa za građane. Zahtevi u pogledu kapaciteta elektronskih komunikacionih mreža se stalno povećavaju. Dok je u prošlosti fokus bio uglavnom na opštem ili pojedinačnom dostupnom propusnom opsegu, drugi parametri kao što su kašnjenje, dostupnost i pouzdanost postaju sve važniji. Struktura tržišta danas znači da pružanje usluga nije nužno vezano samo za pružanje mreže. Shodno tome, postoji potreba za određenim modifikacijama sa regulatornog aspekta u odraz tehnološkog i tržišnog razvoja.

Usluge u komunikacijske svrhe i tehnički načini njihovog pružanja su značajno evoluirali. Krajnji korisnici sve više zamenjuju tradicionalnu telefoniju, razmenu tekstualnih poruka (SMS) i usluge dostave e-pošte sa ekvivalentnim onlajn uslugama kao što su Voice over IP, usluge za razmenu poruka i usluge e-pošte zasnovane na webu, odnosno OTT (Over The Top). Da bi se obezbedilo da krajnji korisnici i njihova prava budu efikasno i podjednako zaštićeni pri korišćenju **funkcionalno ekvivalentnih** usluga, definicije elektronskih komunikacionih usluga ne treba da se zasnivaju samo na tehničkim parametrima, već pre iz funkcionalne perspektive.

Dana 17. decembra 2018. godine objavljena je Direktiva (EU) 2018/1972 o Evropskom zakoniku elektronskih komunikacija (Zakonik) koja je redefinisala regulaciju elektronskih komunikacija u Evropi uspostavljanjem opštih pravila za organizaciju sektora. Zakonik je zamenio Direktivu o pristupu, Direktivu o autorizaciji, Okvirnu direktivu i Direktivu o univerzalnim uslugama.

Direktiva (EU) 2018/1972 uspostavlja usklađeni okvir za regulisanje elektronskih komunikacionih mreža, elektronskih komunikacionih usluga, povezanih objekata i povezanih usluga i određenih aspekata terminalne opreme. Direktiva propisuje obaveze nacionalnih regulatornih organa u EU i uspostavlja procedure za obezbeđivanje usklađene primene regulatornog okvira unutar Unije.

Uzimajući u obzir orijentaciju naše zemlje da uskladi naše zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU u kosovskom kontekstu, transpozicija ove direktive predstavlja prednost za našu zemlju u smislu podizanja regulatornih standarda kao i ispunjavanja zadataka u pogledu harmonizacije. zakonodavstvo koje služi težnji naše zemlje ka EU integracijama.

Štaviše, naša zemlja treba da kontinuirano prati savremeni tehnološki razvoj i podstiče ulaganja u mreže velikih brzina kako bi bile u skladu sa Evropskom digitalnom agendom, usklađivale politike upravljanja frekvencijskim spektrom i pristupa lokalnom tržištu sa politikom EU, obezbediti efikasnu zaštitu potrošača, jednake uslove i doslednu primenu pravila, i generalno obezbediti efikasniji regulatorni institucionalni okvir.

Svrha ovog koncept dokumenta je takođe vezana za implementaciju akuis-a EU u oblasti elektronskih komunikacija. Dakle, uzimajući u obzir posvećenost Republike Kosovo da uskladi svoje zakonodavstvo u sektoru elektronskih komunikacija sa zakonodavstvom EU i da ga efikasno sprovodi u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju - SSP, između EU i Kosova koji je stupio na snagu od aprila 2016. godine. U okviru člana 111. SSP-a, predviđeno je da će strane ojačati, posebno, saradnju u oblasti elektronskih komunikacionih mreža i elektronskih komunikacionih usluga, sa krajnjim ciljem da Kosovo usvoji pravne tekovine EU u sektoru pet godina nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, obraćajući posebnu pažnju na obezbeđivanje i jačanje nezavisnosti relevantnih regulatornih organa.

Za adekvatno funkcionisanje sistema u oblasti elektronskih komunikacija na Kosovu, stvoren je pravni okvir koji uključuje primarno i sekundarno zakonodavstvo.

S tim u vezi, na sledećoj slici su navedeni politički dokumenti, zakoni, podzakonski akti i drugi dokumenti koji se odnose na oblast elektronskih komunikacija.

Slika 2: Odgovarajući dokumenti politika, zakoni i pod zakonski akti

Dokument politika, zakon ili pod zakonski akt	Povezivanje sa politikom ili planskim dokumentom putem Interneta ili zakonskim aktima u Službenom glasniku	Državna(e) institucija(e) odgovorna(e) za implementaciju	Uloga i dužnosti Institucije (a)
Zakon br. 04/L-109 o elektronskim komunikacijama	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2851	Ministarstvo Ekonomije RAEPK	Prema Zakonu br. 04/109 o elektronskim komunikacijama (EK), nadležni organi u oblasti EK su Ministarstvo i Autoritet (RAEPK). 1. Ministarstvo ima sledeća ovlašćenja: 1.1. izrađuje i predstavlja Vladi predloge nacionalnih politika i strategija za sektor EK, 1.2. koordinira i nadzire sprovođenje državnih politika i strategija Vlade u sektoru EK; 1.3. koordinira i nadzire izradu državnih investicionih programa u oblasti EK, vrši ekonomske, finansijske i tehničke ocene tih programa i vrši kontrolu njihovog sprovođenja; 1.4. izrađuje i usvaja podzakonske akte definisane ovim zakonom, posebno za razvoj sektora EK. 1.5. predstavlja Republiku Kosovo u međunarodnim

			<p>organizacijama i institucijama u oblasti izrade politika i strategija za EK u okviru svojih nadležnosti;</p> <p>1.6. izrađuje i potpisuje bilateralne i multilateralne međunarodne sporazume u oblasti EZ u ime Republike Kosovo, u okviru svojih ovlašćenja;</p> <p>1.7. koordinira sprovođenje obaveza za oblast EK, koje proizilaze iz ugovora i/ili međunarodnih sporazuma, kojima Republika Kosovo pristupa;</p> <p>1.8. saraduje sa Ministarstvom Bezbednosnih Snaga Kosova, Ministarstvom unutrašnjih poslova i Kosovskom obaveštajnom agencijom za pitanja iz oblasti EK, koja se odnose na nacionalnu odbranu i bezbednost;</p> <p>1.9. u slučajevima više sile, ekstremnih situacija ili drugih vanrednih okolnosti, kao i radi pripreme za opštu mobilizaciju ili odbranu države, odnosno garantovanja nacionalne bezbednosti i javnog poretka, u skladu sa postupcima utvrđenim zakonima i aktima</p>
--	--	--	--

		<p>drugih zakonskih propisa. odredbe, daje obavezna uputstva, zadatke i obaveze za preduzetnike koji pružaju EK mreže i/ili usluge, kao i za vlasnike ili korisnike opreme i sredstava;</p> <p>1.10. imenuje organe za sertifikaciju i inspekciju, kao i ispitne laboratorije odgovorne za ocenjivanje usaglašenosti opreme i uređaja, u skladu sa procedurama koje utvrđuje Ministarstvo u skladu sa važećim zakonima;</p> <p>1.11. obavlja i druge funkcije definisane važećim zakonodavstvom.</p> <p>RAEPK je nacionalni regulatorni organ u oblasti EK i poštanskih usluga, koji obavlja poslove definisane ovim zakonom i drugim zakonima na snazi, kao i sprovodi nacionalne politike i strategije sektora EK, koje utvrđuje Ministarstvo.</p> <p>2. Organ je pravno lice, javno, samofinansirajuće, neprofitno, nezavisno, koje svoju delatnost obavlja u skladu sa važećim zakonodavstvom. Organ u radu i odlučivanju iz</p>
--	--	--

			<p>svoje nadležnosti je nezavisan.</p> <p>3. Protiv podzakonskih akata odobrenih od strane Organa, ili njihovo ne usvajanje, može se izjaviti žalba nadležnom sudu u određenom roku i po postupku utvrđenom ovim zakonom i drugim zakonima.</p>
<p>Zakon br. 08/L-007 o merama za smanjenje troškova proširenja brzih elektronskih komunikacionih mreža</p>	<p>https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=51135</p>	<p>Ministarstvo Ekonomije RAEPK</p>	<p>Ovaj zakon ima za cilj da olakša i podstakne izgradnju brzih EC mreža promovisući zajedničko korišćenje fizičke infrastrukture. postojeće i omogućavanje efikasnijeg razvoja nove fizičke infrastrukture, smanjenje procedura, tako da se ove mreže mogu proširiti po nižim troškovima; Ovaj zakon definiše minimalna prava i obaveze za olakšavanje širenja mreža brze elektronske komunikacije i među sektorsku koordinaciju. Ovaj zakon se primenjuje na sva fizička i pravna lica, uključujući javna lica i vlasnike/nosioce javne elektronske komunikacione infrastrukture, kao i operatere. mreže koje obezbeđuju fizičku infrastrukturu, kapacitete u svojim komunikacionim</p>

			mrežama, u skladu sa ovaj zakon.
ZAKON BR. 06/L-112 za ratifikaciju sporazuma o finansiranju između Republike Kosovo i Međunarodnog udruženja za razvoj za projekat digitalne ekonomije Kosova	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18011	Ministarstvo Ekonomije	Projekat digitalne ekonomije Kosova (KODE) ostvariće svoj razvojni cilj kroz dve glavne grupe aktivnosti: (1) proširenje pristupa Kosovara digitalnoj infrastrukturi velikom brzinom i boljim kvalitetom, i (2) podržavanje Kosovara da iskoriste regionalne i globalne mogućnosti za digitalnu ekonomiju (DE), posebno za stvaranje prihoda, korišćenje usluga i učenje, čime se promoviše rast digitalne ekonomije na Kosovu.
Zakon br. 08/L - 022 za elektronsku identifikaciju i pouzdane usluge u elektronskim transakcijama	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=51618	Ministarstvo Ekonomije	Ovaj zakon ima za cilj da reguliše: metod identifikacije i šeme elektronske identifikacije; uslovi korišćenja elektronskog potpisa, elektronskog pečata, elektronskog pečata vreme i oprema za njihovu izradu; registrovani elektronski servisi za sudske postupke i postupke drugi; uslovi izdavanja i korišćenja kvalifikovanih sertifikata za sertifikaciju usluge i autentifikacija veb stranice;

			<p>pouzdana usluge u elektronskim transakcijama i elektronskim dokumentima.</p> <p>Ovaj zakon se primenjuje na šeme elektronske identifikacije i na provajdere usluga od poverenja u elektronskim transakcijama.</p>
Zakon br. 06/L-049 za naučne inovacije i transfer znanja i tehnologije	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18188	Ministarstvo obrazovanja tehnologije i inovacije	Svrha ovog zakona je da reguliše oblast naučnih inovacija, transfera znanja i tehnologije u Republici Kosovo.
Zakon br. 04/L-094 za usluge informacionog društva	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2811	Ministarstvo Ekonomije Privatni sektor	Svrha ovog zakona je stvaranje mogućnosti i povoljnih okolnosti za razvoj elektronske trgovine, korišćenje elektronskih transakcija i korišćenje elektronskog potpisa od strane Vlade, privrede i građana. Takođe, ovaj zakon ima za cilj da smanji potencijalne probleme zloupotrebe tokom elektronskih transakcija, kao i da reši bezbednost informacionog sistema.
Uredba (MER) br.01/2018 o prikupljanju podataka za infrastrukturu elektronske	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=18318	Ministarstvo Ekonomije, RAEPK	Ovom Uredbom su definisani postupci, obaveze i način prikupljanja i objavljivanja podataka o infrastrukturi EK i

komunikacije			alternativnoj infrastrukturi, koji će biti smešteni u elektronski Atlas.
Uredba (MRE) br. 05/2017 za izgradnju, ugradnju i nadzor elektronske komunikacione infrastrukture	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=14689	Ministarstvo Ekonomije, RAEPK Fizička i pravna lica, uključujući javna lica, kao i vlasnici/posednici infrastrukture EK	Svrha ove Uredbe je da se definišu pravila za planiranje/projektovanje, izgradnju, postavljanje i nadzor podzemne i vazdušne infrastrukture EK u urbanim i ruralnim područjima, kao i drugu relevantnu infrastrukturu za podzemnu ili vazdušnu instalaciju i/ili kolokaciju javnih mreža EK, kao i privatnih mreža u slučajevima kada će se radovi na planiranju, izgradnji, montaži ili nadzoru obavljati van poseda vlasnika privatnih mreža i u zonama zaštite kablova, kao i pružanje podrške od strane Ministarstva i Autoriteta preduzetnicima u oblasti izgradnje, postavljanja i nadzora EK infrastrukture na celoj teritoriji Republike Kosovo.
Zakon br. 06/1-082 za zaštitu ličnih podataka	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18616	Agencija za informacije i privatnost; Ovaj zakon se primenjuje na obradu ličnih podataka od	Agencija za informacije i privatnost - je nezavisna agencija, odgovorna za nadzor nad sprovođenjem zakonodavstva o pristupu javnim dokumentima i zaštiti

		strane javnih i privatnih tijela.	<p>ličnih podataka, u cilju zaštite osnovnih prava i sloboda fizičkih lica, u vezi sa obradom ličnih podataka , kao i garantovanje pristupa javnim dokumentima; Ovim zakonom su definisana prava, odgovornosti, principi i kaznene mere u vezi sa zaštitom ličnih podataka i privatnosti pojedinca. Ovim zakonom definisane su nadležnosti institucije nadležne za nadzor zakonitosti obrade podataka i pristupa javnim dokumentima.</p> <p>Zakon je u skladu sa Uredbom (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. aprila 2016. godine o zaštiti fizičkih lica u pogledu obrade ličnih podataka i slobodnog kretanja tih podataka, koji ukida Direktivu 95/46/EC (Opća uredba o zaštiti podataka)"</p>
Zakon br. 05/I-030 o presretanju elektronskih komunikacija	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10968	Ovaj zakon sprovode sve nadležne institucije, organi nadležni za naređivanje presretanja, operateri mreža i svi pružaoci javnih usluga	1. Ovim zakonom uređuju se postupci i uslovi presretanja elektronskih komunikacija koje se sprovode za potrebe krivičnog postupka od državnih institucija utvrđenih zakonom, kao i postupci i uslovi

		licencirani od strane Regulatornog organa za elektronske i poštanske komunikacije, kao i druge institucije i organi definisani i utvrđeni ovim zakonom. (Sud/Državno tužilaštvo)	presretanja za potrebe bezbednosti Republike Kosovo i njenih građani utvrđeni zakonom. 2. Ovaj zakon definiše pravila, obaveze i procedure za mrežne operatere i pružaoce usluga u vezi sa obradom određenih podataka sa njihove strane. 3. Ovim zakonom definisane su obaveze i ovlašćenja državnih institucija utvrđenih zakonom da garantuju poštovanje ljudskih prava i sloboda u postupku zakonitog prisluškivanja, kao i kontrolu u sprovođenju postupaka prisluškivanja.
Zakon br. 04/I-44 za Nezavisnu komisiju za medije	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2809	Nezavisna komisija za medije	Svrha zakona je da definiše nadležnosti Nezavisne komisije za medije, sa ciljem promovisanja razvoja zdravog tržišta audiovizuelnih medijskih usluga koje služi svim građanima Republike Kosovo.

Postojeći regulatorni okvir ne odražava savremeni, razvijeni ekosistem elektronskih komunikacija, pa ne podstiče u dovoljnoj meri konkurenciju i efikasne investicije u cilju stimulisanja ekonomskog razvoja, inovacija i raznovrsnosti izbora potrošača.

Korišćenje frekventijskog spektra od strane svih elektronskih komunikacionih mreža, odnosno uključivanje novih opsega za ekskluzivno korišćenje frekvencija od strane novih tipova mreža koje se sastoje isključivo od autonomnih sistema mobilnih uređaja

povezanih bežičnim vezama bez centralnog upravljanja i ne nužno kroz vršenje bilo koju ekonomsku aktivnost - nisu u potpunosti obuhvaćene trenutnim regulatornim okvirom. U okruženju bežičnih komunikacija 5G generacije koje se stalno razvija, očekuje se da se takve mreže razvijaju posebno izvan zgrada i na nacionalnim putevima, za transport, energiju, istraživanje i razvoj, e-zdravstvo, javnu zaštitu i pomoć u katastrofama, komunikacije vozilo-vozilo, itd.

Direktiva (EU) 2018/1972 kojom se primenjuje Evropski zakonik elektronskih komunikacija ima za cilj postizanje viših nivoa zaštite potrošača. Takođe se naglašava izbegavanje fragmentacije politika za korišćenje frekvencijskog spektra kako bi se maksimizirale koristi od korišćenja usluga u pograničnim oblastima. Aktualni Zakon o elektronskim komunikacijama zasnovan je na bivšim direktivama EU, dok je Direktiva (EU) 2018/1972 dopunila i zamenila 4 ranije direktive na naprednijem nivou regulative.

Dozvole koje se izdaju provajderima elektronskih komunikacionih mreža i usluga koje im omogućavaju pristup javnoj ili privatnoj svojini su suštinski faktori u postavljanju elektronskih komunikacionih mreža ili novih elemenata mreže. Nepotrebna složenost i odugovlačenje procedura za dodelu prava na stazu mogu predstavljati ozbiljne prepreke u razvoju konkurencije, pa je potrebno pojednostavljenje dobijanja prava na stazu od strane ovlašćenih preduzeća. Preporučuje se da nadležni organi koordiniraju postupke za sticanje prava na trag tako što će relevantne informacije učiniti dostupnim na svojoj internet stranici. Do danas su u određenim slučajevima identifikovana kašnjenja i prepreke.

Prema važećem zakonu o elektronskim komunikacijama, članove Odbora RAEPK -a predlaže Vlada na preporuku ministra, a imenuje ih Skupština Republike Kosovo. Direktiva (EU) 2018/1972 nalaže da se članovi odbora regulatora imenuju kroz otvorenu i transparentnu proceduru izbora na osnovu zasluga, veština, znanja i iskustva. Predloženo je i da članovi odbora za vreme svog mandata mogu biti razrešeni samo u slučajevima kada više ne ispunjavaju uslove za obavljanje poslova koji su bili predviđeni zakonom pre njihovog imenovanja. U slučaju razrešenja moraju postojati razlozi, a takva odluka podleže preispitivanju od strane suda u smislu tumačenja činjenica i zakona. Ova uputstva i sugestije potrebno je jasnije razraditi u novom zakonu.

Konvergenција sektora telekomunikacija, medija i informacionih tehnologija zahteva rešavanje različitih aspekata ovih usluga i elektronskih komunikacionih mreža u jednom zakonu.

Kašnjenje u ažuriranju pravne infrastrukture za elektronske komunikacije stavlja našu zemlju u nepovoljan položaj, stavlja preduzeća na pogrešnu stranu svojih investicija, ograničava krajnje korisnike u raznim izborima i čini ih ranjivijim u korišćenju sigurnih usluga. Uopšte, zemlje EU su unapredile regulatorne standarde kao odgovor na

ogromnu tehnološku ekspanziju koja je uticala na način na koji živimo i poslujemo. I naša zemlja mora da preduzme odgovarajuće korake kako ne bi zaostajala u ovom pravcu i da obezbedi prednosti savremene regulative koje su od interesa za investitore i građane. Istovremeno, ovo služi težnjama zemlje za integracijom u Evropsku uniju.

Slika 3: Dvo problem, koje prikazuje glavni problem, njegove uzroke i posledice

Efekti	1. Bezbednost usluga nije na odgovarajućem nivou u nedostatku primene savremenih regulatornih mera
	2. Nedovoljna zaštita potrošača i krajnjih korisnika kao rezultat tehnološke ekspanzije koja za posledicu ima povećanu ranjivost.
	3. Neefikasna ulaganja u nedostatku ažurirane regulative koja obezbeđuje veću predvidljivost
Glavni problem	Pravna infrastruktura u zemlji ne odražava brzi tehnološki razvoj
Uzroci	○ Zakon o elektronskim komunikacijama nije ažuriran od 2012. godine
	○ Mreže i usluge elektronskih komunikacija i regulatorne prakse su značajno evoluirale
	○ Usklađivanje zakonskih odredbi sa novom Direktivom o elektronskim komunikacijama i prevazilaženje nedostataka identifikovanih u zakonskom i regulatornom smislu.

Slika ispod navodi identifikovane zainteresovane strane. Takođe pokazuje da li na njih utiču uzroci, posledice ili oboje. Pored toga, poslednja kolona u rezimeu pokazuje kako na njih utiče. Poglavlje 5 pruža informacije o tome kako su ove zainteresovane strane konsultovane.

Slika 4: Pregled zainteresovanih strana na osnovu definicije problema

Ime zainteresirane stranke	Uzrok-ci za koje je stranka povezana	Efekat-ti sa kojima je stranka povezana	Način na koji je stranka povezana sa ovim uzrokom ili posledicom
Ministarstvo Ekonomije	1. Usklađivanje važećeg zakonodavstva sa odredbama Direktive o zakoniku za elektronske komunikacije.	1. Stimulisati konkurenciju i povećati ulaganja u mreže sa veoma visokim kapacitetima, odnosno u mreže sledeće generacije	Direktno ME je odgovorna za stvaranje pravne infrastrukture za oblast elektronskih komunikacija, koja obezbeđuje visoke

	<p>2. Prevazilaženje uočenih nedostataka u pogledu pravnog i regulatornog odlučivanja.</p> <p>3. Stvaranje pravne infrastrukture za oblast elektronskih komunikacija, koja obezbeđuje visoke standarde regulisanja ovog tržišta u korist potrošača, omogućavajući zdravu konkurenciju.</p> <p>4. Obezbeđivanje zaštite potrošača kroz posebna pravila.</p>	<p>elektronskih komunikacija, kao 5G itd. tako da svaki građanin i preduzeće u našoj zemlji ima kvalitetnu vezu, visok nivo zaštite kao potrošača ovih usluga, kao i povećan izbor u inovativnim digitalnim uslugama.</p>	<p>standarde regulisanja ovog tržišta u korist potrošača, omogućavajući zdravu konkurenciju.</p>
Regulatorni Autoritet za elektronske i poštanske komunikacije - RAEPK	1. Završetak pravnog okvira (podzakonska akta - Uredbe) za oblast elektronskih komunikacija, koji obezbeđuje visoke standarde regulisanja ovog tržišta u korist potrošača, omogućavajući zdravu konkurenciju.	1, 2, 3	RAEPK sprovodi vladine politike u sektoru elektronskih komunikacija
Operateri elektronskih komunikacionih mreža i usluga	1, 2	1, 2, 3	Oni su pružaoci usluga elektronskih komunikacija
Potrošači i krajnji korisnici	2	1, 2	Oni su korisnici usluga elektronskih komunikacija

Poglavlje 2: Ciljevi

Vlada kroz ovaj konceptni dokument, u oblasti elektronskih komunikacija, ima za cilj da ostvari sledeće ciljeve:

Cilj 1 - Ažuriranje pravne infrastrukture u oblasti elektronskih komunikacija, odnosno usklađivanje regulatornih ciljeva sa onima iz Evropskog zakonika elektronskih komunikacija.

Cilj 2 - Stvaranje povoljnog regulatornog okruženja koje omogućava koherentnu regulativu u skladu sa najnovijim tehnološkim i regulatornim razvojem.

Cilj 3 - Povećanje saradnje sa zemljama EU i drugim zemljama koje sprovode Direktivu (EU) 2018/1972.

- Razlozi i ciljevi predloga

Od poslednje revizije regulatornog okvira EU za elektronske komunikacije 2009. godine, sektor se značajno razvio i povećala se njegova uloga kao generatora ekonomskog razvoja putem Interneta. Tržišne strukture su evoluirale, sa monopolističkom tržišnom moći koja je postajala sve ograničenija, a u isto vreme internet konekcija je postala veoma rasprostranjena karakteristika ekonomskog života. Potrošači i preduzeća se sve više oslanjaju na usluge podataka i pristup Internetu umesto na telefoniju i druge tradicionalne komunikacione usluge. Ovaj razvoj je doveo do toga da se neki tipovi poslovanja (usluga) koji su ranije bili nepoznati učesnicima na tržištu takmiče sa tradicionalnim telekom operaterima (npr. takozvani OTT¹ (over the top) provajderi usluga koji nude širok spektar aplikacija i usluga direktno sa Interneta, uključujući komunikacione usluge). Istovremeno, povećana je potražnja za visokokvalitetnim fiksnim i bežičnim internet vezama nakon povećanja broja i popularnosti usluga onlajn sadržaja, kao što su računarstvo u oblaku, Internet stvari (Internet of Things), Komunikacija između uređaja (Komunikacija uređaj sa uređajem - M2M) itd. Elektronske komunikacione mreže su takođe evoluirale.

Glavne promene su:

- (i) Tekući prelazak na „bilo šta IP“ okruženje,

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Over-the-top_media_service ,
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569979/IPOL_STU\(2015\)569979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/569979/IPOL_STU(2015)569979_EN.pdf)

- (ii) Mogućnosti koje nude nove i napredne mrežne infrastrukture koje podržavaju praktično neograničen kapacitet prenosa u optičkim mrežama,
- (iii) Konvergencija fiksnih i mobilnih mreža u smislu nesmetane isporuke krajnjih korisnika bez obzira na lokaciju ili uređaj koji se koristi,
- (iv) Razvoj inovativnih pristupa u tehničkom upravljanju mrežom, posebno softverski definisanih mreža (SDN) i virtualizacije mrežnih funkcija (VMF), kao i
- (v) Razvoj društvenih medija (eng: social media) i tehnološki napredak koji omogućava komunikaciju bez upotrebe digitalnih resursa, kao i pružanje multimedijalnih usluga, kao što su: Video streaming, Video na zahtjev itd., putem brojnih internet protokola , koji direktno utiču na poslovanje ovlašćenih pružalaca ovakvih usluga.

Ovi razvoji i operativne promene izlažu trenutna pravila novim izazovima za koje je verovatno da će porasti na važnosti u srednjem i dugoročnom periodu, i stoga ih treba uzeti u obzir u pregledu pravnog/regulatornog okvira za elektronske komunikacije.

Ovaj pregled treba posmatrati u svetlu strategije jedinstvenog digitalnog tržišta (JDT) za Evropu. Strategija JDT-a je identifikovala značaj promena paradigme kroz koje prolazi digitalni sektor i navela da se pojedincima i preduzećima daje pristup kako bi mogli da obavljaju aktivnosti putem Interneta bez prepreka pod uslovima fer konkurencije. Komisija je 2016. godine predstavila predloge za ambicioznu reviziju regulatornog okvira, fokusirajući se na:

- (i) dosledan pristup jedinstvenog tržišta politici i upravljanju spektrom;
- (ii) obezbeđivanje uslova za pravo tržište rešavanjem regulatornih pitanja fragmentacije kako bi se omogućila ekonomija obima, efikasna mreža operatera i pružalaca usluga, kao i efikasna zaštita potrošača;
- (iii) obezbeđivanje jednakih uslova za učesnike na tržištu i doslednu primenu pravila;
- (iv) stimulisanje investicija u širokopojasne mreže velike brzine (uključujući reviziju Direktive o univerzalnim uslugama); i
- (v) efikasniji regulatorni institucionalni okvir.

Transpozicija Direktive Evropskog saveta i Parlamenta (EU) 2018/1972 od 11. decembra 2018. godine u lokalno zakonodavstvo ima za cilj:

- Uspostaviti ažurirana pravila za regulisanje elektronskih komunikacionih mreža i usluga, usluga i drugih elemenata prosleđivanja, kao i nekih aspekata terminalne opreme.
- Utvrditi zadatke za Regulatorni organ za elektronske i poštanske komunikacije i druge nadležne organe, kao i utvrditi segmente procedura kojima će se obezbediti da regulatorni okvir u našoj zemlji bude usklađen sa onim u EU-a.
- Stimulisati konkurenciju i povećati ulaganja u mreže sa veoma visokim kapacitetima, kao i u poslednju generaciju mobilnih komunikacija poznate kao 5G, tako da svaki građanin i preduzeće u našoj zemlji ima kvalitetnu vezu, visok nivo zaštite kao potrošača ovih usluga, kao i povećan izbor u inovativnim digitalnim uslugama.

Direktiva (EU) 2018/1972 pokreće sveobuhvatan skup novih ili revidiranih pravila za sektor telekomunikacija, inače poznatih kao Evropski zakonik elektronskih komunikacija.

Generalno, transpozicija ove direktive ima sledeće opšte ciljeve:

- Promovisati realizaciju konekcija i pretplate na mreže sa veoma visokim kapacitetima za sve građane Kosova, uključujući fiksne i mobilne mreže.
- Promovisati interese naših građana omogućavanjem maksimalnih pogodnosti u pogledu cena, kvaliteta usluga i raznovrsnosti izbora, kroz primenu efektivne konkurencije.
- Povećana pažnja na bezbednost mreža i usluga.
- Obezbeđivanje zaštite potrošača kroz posebna pravila.
- Rešavanje potreba specifičnih društvenih grupa, posebno osoba sa invaliditetom, starijih i osoba sa posebnim socijalnim potrebama.
- Olakšati ulazak na tržište i promovisati konkurenciju u postavljanju telekomunikacionih mreža i druge opreme za prenos.
- Doprineti razvoju tržišta da bude u skladu sa kretanjima na evropskom unutrašnjem tržištu, stvarajući pretpostavke za lakšu integraciju naše zemlje u ovu uniju.

Takođe, transpozicijom ove direktive, naša zemlja preuzima obavezu da osigura da njeni regulatorni organi budu zaštićeni od spoljnih intervencija i političkih pritisaka koji mogu ugroziti njihovu nezavisnu procenu, kao i da imaju budžetsku samostalnost i odgovarajuće ljudske i finansijske resurse za obavljanje poslova koje su im zakonom stavljeni.

Direktiva (EU) 2018/1972 ističe niz novih ciljeva i zadataka kao što su:

- Jačanje pravila za potrošače olakšavanjem prelaska sa jednog operatera na drugog i pružanjem bolje zaštite kao npr. za one koji su pretplaćeni na usluge sa određenim paketima.
- Telekomunikacione usluge sada uključuju usluge koje se nude putem Interneta koje ne koriste brojeve za biranje, kao što je npr. aplikacije i e-poruke. Mehanizam revizije ima za cilj da osigura da se prava potrošača adresiraju na odgovarajućem nivou i ažuriraju kada se zna da se ponašanje potrošača i poslovni modeli menjaju.
- Adekvatan i pristupačan širokopojasni pristup internetu treba da bude dostupan svim potrošačima bez obzira na lokaciju ili prihod.
- Osobe sa ograničenom sposobnošću moraju imati jednak pristup telekomunikacionim uslugama.
- Uspostavljanje sistema javnog upozorenja za slanje upozorenja građanima na njihove mobilne telefone u slučaju prirodnih katastrofa ili drugih vanrednih situacija.
- Pružanje operaterima predvidivog aranžmana za nosioce dozvola u harmonizovanom frekvencijskog spektru, na najmanje 20 godina, kako bi se promovisale investicije posebno za povezivanje u 5G generaciji. Minimalni period odobrenja je 15 godina sa mogućnošću odgovarajućeg produženja.
- Novi frekvencijski opsezi za povezivanje u 5G generaciji kako bi se obezbedila bolja i brža internet konekcija, kao i opušteni regulatorni režim za primenu malih mobilnih mrežnih uređaja.
- Pravila za pristup operatera mrežama kako bi se podstakla konkurencija, kako bi se kompanijama olakšalo investiranje u novu infrastrukturu sa veoma visokim kapacitetima (minimalna brzina 100 Mbps u preuzimanju), uključujući udaljena područja i obezbeđivanje efikasne regulacije tržišta.

- Simetrično prilagođavanje u nekim vrlo specifičnim slučajevima. Novi alati će se baviti pitanjima koja se mogu pojaviti u određenim slučajevima kako bi se osigurala konkurencija.

Uključivanje ovih ciljeva kroz proces izrade novog Zakona o elektronskim komunikacijama omogućava ažuriranje i primenu najboljih regulatornih praksi koje odgovaraju savremenom tehnološkom razvoju, jača adekvatnu regulativu, jača predvidljivost, povećava opseg usluga koje se regulišu i snagu reagovanja u određenim situacijama.

Slika 5: Relevantni ciljevi Vlade

Relevantni cilj	Ime odgovarajućeg dokumenta planiranja (izvor)
U okviru "Strateškog i operativnog plana 2022-2025". Strateški cilj: <i>Unapređenje IKT infrastrukture i kapaciteta kao potencijala za ekonomski razvoj,</i> Operativni cilj 2.2.3: <i>Izrada idejnog dokumenta za Kodeks elektronskih komunikacija.</i>	Strateški i operativni plan 2022 - 2025
Program Vlade 2021-2025 Poglavlje 2.9. <i>Razvoj IKT infrastrukture i kapaciteta</i>	Programi-i-Qeverise-se-Kosoves-2021-2025.pdf (rks-gov.net)

Poglavlje 3: Opcije

Zakon o elektronskim komunikacijama stupio je na snagu u oktobru 2012. Od tada smo doživeli brz tehnološki razvoj, ali istovremeno i unapređenje pravne infrastrukture i regulatorne prakse u EU i drugim zemljama kako bi, pored povećanja mogućnosti višestrukih usluga i izbora, istovremeno obezbedili zdravu konkurenciju, veću zaštitu potrošača, veću sigurnost digitalnih podataka i generalno veće ekonomsko i društveno blagostanje.

Nedostatak adekvatnog odgovora na ova dešavanja doveo je do stvaranja praznina u regulativi koje rezultiraju rizicima u korišćenju digitalnih usluga, smanjenjem produktivnosti uopšte u odsustvu ulaganja u najnovije generacije komunikacionih tehnologija, posljedično sa efekti na socio-ekonomsko blagostanje građana.

Da bi se ovaj nedostatak popunio, predviđena je izrada ovog koncept dokumenta, koji će prethoditi donošenju novog Zakona o elektronskim komunikacijama, koji treba da poveća elastičnost regulatornog odgovora na tehnološke promene.

Da bi se došlo do stabilnog zaključka, analizirane su sledeće identifikovane opcije:

Poglavlje 3.1: Opcija nijedna promena

Ako ne dođe do promene, Zakon o elektronskim komunikacijama iz 2012. godine neće moći na adekvatan način da se pozabavi tehnološkim bumom i raznovrsnošću usluga iz regulatorne perspektive.

U takvoj situaciji, ne praćenje tehnološkog razvoja i novih usluga sa novim i ažuriranim pravnim okvirom u oblasti elektronskih komunikacija dovodi našu zemlju u nepovoljan položaj, uključujući delinkventna preduzeća u vezi sa njihovim investicijama; ograničava krajnjeg korisnika u raznovrsnosti rešenja i izbora; kao i da ih čini ranjivijim u bezbednom korišćenju usluga.

Tehnološki razvoj i nove usluge koje su ranije bile nepoznate učesnicima na tržištu, kao što je OTT (Over The Top) (preko vrha) itd., doveli su do pojave novih aktera koji se nepravredno takmiče sa tradicionalnim operaterima. Istovremeno, povećani su zahtevi za visokokvalitetnim fiksnim i bežičnim internet konekcijama nakon povećanja broja i popularnosti usluga onlajn sadržaja, kao što su „Računarstvo u oblaku“ (cloud computing), Internet stvari (Internet of Things), Komunikacija između uređaja (Machine-to-Machine Communication - M2M) itd. a koji zahtevaju stvaranje objekata

za proširenje elektronskih komunikacionih mreža pogodnih za mreže sledeće generacije (Next Generation Networks).

Fer konkurencija je moguća samo kada se uzmu u obzir obrasci korišćenja usluga od strane krajnjih korisnika i način na koji se te usluge pružaju. Nivo bezbednosti podataka mora da zadovolji savremene standarde u okolnostima povećanog rizika i ranjivosti elektronskih komunikacionih mreža i servisa na sajber napade. Takođe, učinak regulatora je doveden u pitanje u odsustvu razmatranja finansijske nezavisnosti nacionalnog regulatornog tela - RAEPK.

Na ovaj način, „opcija bez promene“ rizikuje da iza sebe ostavi pravilan razvoj sektora elektronskih komunikacija, koji karakteriše smanjena produktivnost i povećani rizici u nedostatku adekvatnog unapređenja pravne infrastrukture koja omogućava koherentnu regulativu.

Opcija 2: Opcija za poboljšanje implementacije i izvršenja

Ova opcija se fokusira na izmenu/ažuriranje postojećeg pravnog okvira od strane RAEPK -a, odnosno podzakonskim aktima tako što će se poboljšati/prilagoditi nove zakonske odredbe u skladu sa Direktivom Saveta i Evropskog parlamenta (EU) 2018/1972 od 11. decembra 2018. godine u domaćem zakonodavstvu.

S obzirom na to da za donošenje Uredbe od strane RAEPK -a, taj propis mora imati neophodnu pravnu osnovu i za prilagođavanje novih zakonskih odredbi u skladu sa Direktivom (EU) 2018/1972, ovaj pravni osnov ne postoji uvek, onda je maksimalno može se postići prilagođavanje malog dela novih zakonskih odredbi u skladu sa Direktivom (EU) 2018/1972. Shodno tome, delimična transpozicija ovih odredbi će rezultirati nedostatkom implementacije i velika većina će biti neprimenljiva.

Promenom postojećeg pristupa implementacije, ne uočava se da će doći do poboljšanja situacije u pogledu regulisanja tržišta elektronskih komunikacija kada imamo izuzetnu tehnološku i uslužnu ekspanziju.

Važeći zakon nema fleksibilnost da adekvatno odgovori na tehnološke promene i potrošnju usluga, kao i na rastuće rizike i potrebu za većom zaštitom potrošača.

Štaviše, odredbe Direktive (EU) 2018/1972 o Evropskom zakoniku elektronskih komunikacija predviđaju transponovanje većine zakonskih odredbi u primarno zakonodavstvo. Kao rezultat toga, izrada novog Zakona o elektronskim komunikacijama smatra se adekvatnijim za dalji razvoj energetskega sektora.

Opcija 3: Novi pravni okvir - Izrada i usvajanje novog Zakona o elektronskim komunikacijama

Uzimajući u obzir orijentaciju naše zemlje da uskladi naše zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU u kontekstu Kosova, Transpozicija Direktive (EU) 2018/1972 za Evropski zakonik elektronskih komunikacija predstavlja prednost za našu zemlju u smislu podizanja regulatornih standarda kao i ispunjavanja zadataka u pogledu harmonizacije zakonodavstva koje služi težnji naše zemlje ka evropskim integracijama.

Kroz izradu novog zakona o elektronskim komunikacijama predviđeno je usklađivanje sa Evropskim zakonikom o elektronskim komunikacijama. To znači da se otvaraju pravni putevi za rešavanje interesa građana naše zemlje obezbeđivanjem **povezanosti** i dostupnosti za povezivanje na **mreže sa veoma visokim kapacitetima** (optičko vlakno ili druga tehnologija funkcionalne ekvivalencije), kao i pristup elektronskim komunikacionim uslugama koje omogućavaju maksimalnu korist u pogledu mogućnosti izbora, cena kvaliteta, pod uslovima efikasne konkurencije i podrške bezbednosti mreža i usluga, kao i rešavanje potreba specifičnih društvenih grupa (npr. pristupačne cene), posebno za krajnje korisnike sa invaliditetom, starije osobe i krajnje korisnike sa specifičnim društvenim potrebama.

Novi regulatorni okvir (izrada novog zakona, kao i podzakonskih akata u njegovoj primeni) treba da obuhvati korišćenje frekvencijskog spektra od strane svih elektronskih komunikacionih mreža, uključujući nove opsege za isključivo korišćenje frekvencija iz novih tipova mreža koje se sastoje isključivo od autonomnih sistema mobilnih uređaja povezanih bežičnim vezama bez centralnog upravljanja i ne nužno kroz obavljanje bilo kakve ekonomske aktivnosti. U okruženju bežičnih komunikacija 5G generacije koje se stalno razvija, očekuje se da se takve mreže razvijaju posebno izvan zgrada i na nacionalnim putevima, za transport, energiju, istraživanje i razvoj, e-zdravstvo, javnu zaštitu i pomoć u katastrofama, komunikacione automobile, automobile, itd.

Konkurencija i efikasne investicije biće podstaknute u tandemu kako bi se stimulisao ekonomski razvoj, inovacije i raznovrsnost izbora potrošača. Da bi se ovo postiglo, potreban je ažurirani regulatorni okvir koji odražava savremeni ekosistem elektronskih komunikacija.

Građani će se osećati sigurnije da nisu izloženi elektromagnetnim poljima na nivou koji se smatra štetnim po javno zdravlje.

Konvergencija sektora telekomunikacija, medija i informacionih tehnologija je pokazatelj da treba da težimo da u jedinstven zakon obuhvatimo sve elektronske komunikacione usluge i mreže, koliko je to moguće, kao što je to učinjeno sa Evropskim zakonikom o elektronskim komunikacijama.

Kroz implementaciju ove opcije biće osigurano da:

- Imamo predvidljivost kroz dosljedan regulatorni pristup u saradnji sa BEREC-om i politikama koje promoviše Grupa za politiku frekvencijskog spektra (RSPG)
- Pod istim uslovima neće biti diskriminatornih tretmana za pružaoce mreža i elektronskih komunikacionih usluga
- Promovišu se inovacije i efikasne investicije
- Posvećena je dužna pažnja različitim uslovima vezanim za infrastrukturu, konkurenciju, krajnje korisnike itd.
- Nametnuti ex-ante regulatorne obaveze samo u meri koja je neophodna da bi se obezbedila efektivna održiva konkurencija u interesu krajnjih korisnika i olakšati ili ukloniti ove obaveze kada se okolnosti promene
- Regulator će delovati na nepristrasan, ne diskriminatorski, objektivan, transparentan i proporcionalan način

U nastavku ćemo pomenuti neke elemente za koje se smatra da će se transpozicija Evropskog zakonika elektronskih komunikacija poboljšati.

Prepoznajući konvergenciju elektronskih komunikacionih usluga i mreža gde data usluga može istovremeno da koristi različite tehnologije, a takođe data mreža može da nosi različite usluge, zadaci za koje su zaduženi regulatorni organi i drugi relevantni organi treba da budu objavljeni na jasan način, posebno kada su takvi zadaci dodeljeni više od jednog organizacionog tela. **Granice nadležnosti** moraju biti jasno shvaćene i jednako interpretirane od strane svih, budući da u određenim slučajevima može biti potrebna bliska saradnja i međusobne konsultacije između različitih organa, uključujući antimonopolsko telo ili druge odgovorne za prava potrošača u pitanjima od zajedničkog interesa.

Direktiva (EU) 2018/1972 nalaže da se članovi odbora regulatora imenuju kroz **otvorenu i transparentnu** proceduru izbora na osnovu zasluga, veština, znanja i iskustva. Predloženo je i da članovi odbora za vreme svog mandata mogu biti razrešeni samo u slučajevima kada više ne ispunjavaju uslove za obavljanje poslova koji su bili predviđeni zakonom pre njihovog imenovanja. U slučaju razrešenja moraju postojati razlozi, a takva odluka podleže preispitivanju od strane suda u smislu tumačenja činjenica i zakona.

Takođe se daje prednost alternativnom telu za rešavanje sporova između pružalaca usluga i potrošača u vezi sa izvršenjem ugovora.

Sporovi između preduzeća moraju se rešavati u optimalnom roku, po jasnim i efikasnim procedurama, au najgorem slučaju najkasnije u roku od 4 meseca. Regulatornom telu treba dati mogućnost da odbije rešavanje spora kada postoje drugi mehanizmi, uključujući posredovanje, koji mogu bolje doprineti rešavanju spora.

Regulator elektronskih komunikacija će promovisati **standarde i specifikacije** koji služe kao osnova za podsticanje harmonizovanih uslova za pružanje elektronskih komunikacionih mreža kroz objavljivanje takve liste koja odražava standarde EU. Korišćenje ovakvih standarda i specifikacija treba podsticati za pružanje mrežnih usluga i funkcija, samo u meri koja je neophodna da bi se obezbedila interoperabilnost usluga, veza između krajnjih tačaka, olakšavanje promene operatera i prenosivost broja, kao i poboljšanje mogućnosti izbora korisnika.

Direktiva zahteva da se obezbedi **regulatorna predvidljivost** za period od najmanje 20 godina u pogledu uslova za infrastrukturna ulaganja u slučaju korišćenja individualnog prava na korišćenje frekvencijskog spektra sa usklađenim uslovima.

Takođe, **opšti kriterijumi za produženje prava korišćenja** i povezano trajanje treba da budu blagovremeno i transparentno dostupni svim zainteresovanim stranama unapred. Takvi kriterijumi su napravljeni da bi se obezbedilo efikasno i efikasno korišćenje frekvencijskog spektra, ili da bi se odgovorilo na druge potrebe za ispunjenje ciljeva od opšteg interesa kao što su životno osiguranje, javni red, odbrana i javna bezbednost. Sve ovo mora da se obezbedi najmanje dve godine pre isteka licence. Istovremeno, mora se obezbediti fer konkurencija.

Novim zakonom o elektronskim komunikacijama mogu se obezbediti povoljniji uslovi za **proširenje mreže 5G generacije** garantovanjem korišćenja određenih frekvencijskih blokova kao i njihovom reorganizacijom.

Olakšati i obezbediti mogućnost operaterima da uživaju prava **pristupa fizičkoj infrastrukturi** koju kontrolišu lokalne ili centralne vlasti, pružajući tehničke mogućnosti za smeštaj bežičnih pristupnih tačaka u malim oblastima, ili ako je potrebno povezati ih na jezgro mreže, uključujući rasvetle stubove, saobraćajne znakove, bilborde, autobuska ili tramvajska stajališta itd. Sve ovo zahteva tehnička podešavanja u pogledu izlaganja elektromagnetnom polju.

Takođe, zakonik naglašava pristup civilnoj infrastrukturi kao što su stubovi, kanali itd. Takav pristup će značajno smanjiti troškove manjih učesnika na tržištu prilikom širenja njihovih mreža.

Transpozicija pravila Evropskog zakonika o elektronskim komunikacijama (Zakonik) kroz izradu i usvajanje novog Zakona o elektronskim komunikacijama teži da odražava današnju realnost tržišta elektronskih komunikacija koja su se danas transformisala u konkurentno tržište sa mnogim akterima koji nude različite usluge za potrošače. Evropski zakonik integriše prethodne direktive o telekomunikacijama tako što **značajno dodaje nove elemente** u cilju promovisanja veze sa mrežama velike brzine podsticanjem ulaganja u ove mreže kao što su 5G i nove mreže optičkih vlakana. Ovo je dodatni cilj pored tri prethodna glavna cilja koja su postojala u okviru telekomunikacija kao što su unapređenje konkurencije, unutrašnje tržište i interesi građana. Povezivanje sa mrežama velike brzine smatra se suštinskim elementom za jedinstveno evropsko tržište, kome Kosovo namerava da se jednog dana pridruži.

Pored podsticanja ulaganja u mreže visokog kapaciteta, zakonik proširuje obim pravila za ranije neregulisane provajdere usluga kao što su OTT (over-the-top) sa raznim uslugama kao što su; međuljudske usluge, sadržaj i usluge u oblaku, i objašnjava detaljnije teme kao što su regulisanje pristupa i olakšavanje postavljanja mreža 5G generacije.

Obaveze za obezbeđivanje pristupa mrežama trenutno obuhvataju samo preduzetnike/operatere sa značajnom tržišnom snagom, dok zakonik dodatno ovlašćuje regulatora da nametne obaveze i **netradicionalnim pružaocima usluga** kao što su među personalne komunikacione usluge ako te usluge postižu značajnu pokrivenost, tako da je interoperabilnost usluga obezbeđena tamo gde su veze između korisnika ugrožene kao rezultat nedostatka ove interoperabilnosti.

Propisi za operatere sa značajnom tržišnom snagom su relaksirani kako bi se podstakla ulaganja u mreže sa veoma visokim kapacitetima.

Takođe, obaveze za simetričan pristup su novina koju zakonik predviđa da može da primeni regulator, što podrazumeva proširenje nametanja određenih obaveza mimo operatera sa značajnom tržišnom snagom u slučajevima kada imamo ograničenja, bilo ekonomske prirode ili fizičke u proširenje delova mreže na lokacije krajnjih korisnika. Dakle, „**simetrična regulacija**“ podrazumeva obaveze koje će biti nametnute svim operaterima i pružaocima elektronskih komunikacionih usluga bez obzira na njihovu ekonomsku moć da se bave određenim interesima.

Regulacija **univerzalne usluge** je značajno napredovala. Glavna promena u odnosu na sadašnji regulatorni okvir leži u definiciji da se univerzalnom uslugom smatra „pristup na fiksnoj lokaciji adekvatnoj usluzi širokopojasnog pristupa internetu“. To znači da su usluge širokopojasnog pristupa internetu dostupne svim potrošačima po pristupačnim cenama.

Sa posebnim aneksom, zakonik navodi minimalnu listu usluga koje mora da podržava adekvatna usluga širokopojasnog pristupa Internetu:

- E-pošta
- Pretraživači koji omogućavaju pretraživanje i pronalaženje svih vrsta informacija
- Osnovni onlajn alati za obuku i obrazovanje
- Onlajn vesti i novine
- Naručivanje ili kupovina robe i usluga na mreži
- Potražite poslove i odgovarajuće alate
- Stručne mreže
- Bankarske usluge preko interneta
- Usluge e-vlade
- Društveni mediji sa trenutnim porukama
- Standardni kvalitet audio i video poziva

Na ovaj način se mogu preduzeti mere koje bi koristile potrošačima sa **niskim primanjima** ili sa posebnim socijalnim potrebama, kroz finansijsku pomoć, ili se od pružalaca usluga može tražiti da ponude tarifne opcije ili pakete za ove potrošače koji se razlikuju od onoga što se inače nudi.

Zaštita krajnjih korisnika dobija novi fokus sa sve detaljnijim pravilima. Više informacija biće potrebno prilikom zaključivanja ugovora, a pružaoci usluga bi trebalo da budu transparentniji u pogledu kvaliteta usluga. Takođe, značajno su proširena pravila o trajanju i raskidu ugovora. Neke odredbe štite samo potrošače, dok druge štite krajnje korisnike uopšte. Zaštićena su i mikro preduzeća, mala preduzeća i neprofitne organizacije.

Opcija 3 za novi pravni okvir - izrada i usvajanje novog Zakona o elektronskim komunikacijama je pravi način da se glavni elementi Evropskog zakonika o elektronskim komunikacijama odražavaju u našem pravnom okviru, da se omogući usklađivanje sa evropskim zakonodavstvom za sektor, kao i da se podigne lokalni standard regulacije. Ovo će omogućiti RAEPK -u da usvoji neophodne propise za implementaciju novog zakona i iskoristi zakonski mandat za postizanje željenih regulatornih efekata koji su već transponovani u domaće zakonodavstvo. Zato ga kao takvog preporučujemo.

Poglavlje 4: Identifikacija i procena budućih uticaja

Tabela ispod predstavlja najznačajnije uticaje koji su identifikovani. Dodaci 1 do 4 predstavljaju procenu svih uticaja u skladu sa alatima za identifikaciju ekonomskih, socijalnih, ekoloških uticaja i uticaja na osnovna prava. Ovi alati su navedeni u Priručniku za izradu koncept dokumenta. Četiri dodatka takođe ukazuju na procenu značaja različitih uticaja i željeni nivo analize.

Slika 6: Najznačajniji uticaji identifikovani za kategoriju uticaja

Kategorije uticaja	Odgovarajući identifikovani uticaji
Ekonomski uticaji	Stvaranje koherentnog regulatornog okruženja podrazumeva usklađivanje upotrebe frekvencijskih opsega u našoj zemlji sa onima u EU, primena evropskih standarda, razvijeno lokalno tržište sa brojnim opcijama, povećana bezbednost i veća zaštita potrošača i krajnjih korisnika, ulaganja u poslednju generaciju mobilnih komunikacija kao i optičke mreže. To se ogleda u efikasnim regulatornim merama, predvidivosti investicija, povećanom poverenju za strane i domaće investicije, olakšanju prometa roba i usluga, pripremi za lakšu integraciju u EU. Ovo će generalno povećati dinamiku poslovanja u zemlji, intenzivirati komercijalnu razmenu, podstaći ulaganja privrednih subjekata u nove delatnosti, kao i direktne strane investicije uz dodatni doprinos ukupnom privrednom rastu.
Društveni uticaji	Uticaj će obuhvatiti skoro celokupno stanovništvo. Unapređenje usluga i povećanje mogućnosti izbora za pojedince i preduzeća transformišu društvene odnose i način života i poslovanja. Generalno, životni uslovi i produktivnost se poboljšavaju kako se skraćuje vreme obavljanja više zadataka, ljudska interakcija dostiže novi nivo, a inovacije i novi načini poslovanja se stimulišu.
Uticaji na životnu sredinu	Ne očekuje se da će implementacija ovog koncepta imati uticaj na životnu sredinu. U zavisnosti od stepena primene standarda u proširenju telekomunikacione infrastrukture, mogu se očekivati pozitivni uticaji na životnu sredinu.
Uticaji na osnovna prava	Poboljšava uslove za komunikaciju, obrazovanje, informisanje i zabavu kroz korišćenje savremene sajber infrastrukture.
Rodni uticaj	Na Kosovu ne postoje polne razlike u pogledu prava na korišćenje elektronskih komunikacija, pa se poboljšanje regulatornog okruženja i povećanje mogućnosti izbora i standarda komunikacija shvata kao jednaka mogućnost za oba pola.

Utjecaji društvene jednakosti	Očekuje se da će konceptni dokument imati pozitivan uticaj na društvenu ravnopravnost, s obzirom na to da ima za cilj da stvori mogućnosti za adekvatan širokopojasni pristup internetu čak i za kategorije sa socijalnim poteškoćama, s obzirom na opcije kompenzacije kako bi se svim građanima ponudile dostojanstvene mogućnosti za prosperitet.
Utjecaji na mlade ljude	Poseban uticaj se očekuje na mlade, jer se veruje da oni imaju glavni potencijal da imaju koristi od pogodnosti koje pružaju elektronske komunikacije i njihova savremena regulativa.
Utjecaji na administrativno opterećenje	Očekuje se da će implementacija ovog koncept dokumenta uticati na rad lokalne administracije u opštinama kako bi se olakšali uslovi za razvoj elektronskih komunikacionih mreža i unapređenje usluga i standarda.
Utjecaj MSP-a	Nemamo direktan uticaj na NMV. Indirektno, to olakšava priliku za NMV da povećaju operativnu efikasnost i efektivnost.

Poglavlje 4.1: Izazovi sa prikupljanjem podataka

Izazov za prikupljanje podataka nije bio obezbjeđivanje ili prikupljanje podataka, već je izazov sam po sebi bio obim ili količina analiziranih podataka. Dakle, podaci koje je bilo potrebno analizirati su bili prilično obimni i uključivali:

Evropska direktiva (EU) 2018/1972, koja je zamenila Direktivu o pristupu, Direktivu o autorizaciji, Okvirnu direktivu i Direktivu o univerzalnim uslugama.

Zakon o elektronskim komunikacijama, kao i regulatorni okvir u zemlji. RAEPK je upravo objavio podzakonske akte na svojoj veb stranici, kao i

Posebno su analizirani izveštaji globalne pravne kompanije Bird & Bird sa ekspertizom u raznim regulatornim i pravnim pitanjima, a koja je pratila implementaciju Evropskog zakonika elektronskih komunikacija.

Poglavlje 5: Komunikacija i konsultacije

U skladu sa Uredbom o minimalnim standardima za proces javnih konsultacija, ovaj proces se odvija na različite načine, uključujući Elektronsku platformu za javne konsultacije i direktne sastanke sa zainteresovanim stranama, svim institucijama i kategorijama društva, bilo da su oni sa visokim nivoom zainteresovani ili oni koji mogu dati svoj doprinos u razmatranju opcija. U ovom poglavlju predstavljen je plan komunikacijskih i konsultativnih aktivnosti za ovaj koncept-dokument. Većina internih zainteresovanih strana kao što su SKQ/ZKM, MFPT su dio radne grupe i izradile su ili su bile konsultirane tokom izrade dokumenta. Informisanje, komunikacija i konsultacije sa zainteresovanim stranama tokom svakog važnog procesa u ovom sektoru smatraju se ključnim delom kako bi svaka inicijativa bila uspešna.

Zainteresovane strane u vezi sa ovim koncept dokumentom su: Ministarstvo Ekonomije, ARKEP, Operatori, itd.

Slika 7: Rezime komunikacijskih i konsultativnih aktivnosti sprovedenih za konceptni dokument

Proces konsultacija ima za cilj:						
<ul style="list-style-type: none"> - [ovde unesite informacije] - [Kada se KD pošalje na javnu raspravu, kolonu budžeta treba izbrisati.] - [Kada se KD pošalje na javnu konsultaciju, naslov kolone „Indikativni rok“ treba promeniti u „Vremensko ograničenje“.] 						
Glavni cilj	Ciljna grupa	aktivnost	Komunikacija/ Obaveštenje	Indikativni rok	Potrebni troškovi	Odgovorno lice
Sastanak je otvoren za sve zainteresovane	Sve zainteresovane stranke	Javni sastanak		Javna rasprava od 12.12.2022 – 30.12.2022	Administrativni troškovi	Enver Basha
Pismena javna konsultacija	Sve zainteresovane stranke	Objavljivanje konsultacija na portalu za javne konsultacije		Javna rasprava od 12.12.2022 – 30.12.2022	Administrativni troškovi	Enver Basha

Poglavlje 6: Upoređivanje opcija

Sasvim je jasno da nas prva opcija da ništa ne činimo dovodi u situaciju u kojoj regulatorni odgovor na brzi tehnološki razvoj ostaje nespretnan i ograničenog učinka. Ne možemo dati adekvatan odgovor u pogledu regulisanja intenziteta korišćenja tehnologija u savremenim uslovima sa zakonskom infrastrukturom koja je sada već za deceniju zastarela.

Isto je i sa drugom opcijom. Ažuriranje regulatorne infrastrukture mora biti u skladu sa ažuriranjem tehnologija i usluga.

Preporučena opcija ostaje treća opcija za novi pravni okvir, odnosno izrada i usvajanje novog Zakona o komunikacijama, koji koherentno reguliše funkcionisanje sektora elektronskih komunikacija u skladu sa državnim ciljevima i zadacima za korišćenje IKT, audiovizuelne usluge kao i usluge elektronskih komunikacija za olakšavanje komunikacije, poboljšanje procesa, povećanje efektivnosti i efikasnosti poslovanja, stimulisanje inovacija i poboljšanje kvaliteta života uopšte.

Opcija 1: Održavanje status kvoa (bez promena)

1. Jedna takva opcija ovog koncept dokumenta je da se ne unose nikakve izmene i da se tako zadrži trenutni status kvo. Sektor je regulisan Zakonom o elektronskim komunikacijama iz 2012. godine koji nije u stanju da adekvatno odgovori na tehnološki bum i raznovrsnost usluga iz regulatorne perspektive. Ova opcija čuva status kvo, što znači da je aktuelna pravna osnova i dalje primenljiva na nadležne institucije. Međutim, imajući u vidu činjenicu da se kroz izradu novog zakona o elektronskim komunikacijama namerava uskladiti sa Evropskim zakonikom o elektronskim komunikacijama, odredbe se moraju transponovati i usvojiti kroz primarno zakonodavstvo, što se očigledno ne može postići opcijom 1.

Opcija 2: Opcija za poboljšanje implementacije i izvršenja (izmena postojećeg zakonodavstva)

Opcija 2 će rezultirati ažuriranjem nekih zakonskih odredbi kroz izmene i dopune postojećeg zakonodavstva kroz poboljšanje/prilagođavanje novih zakonskih odredbi u skladu sa Direktivom Saveta i Evropskog parlamenta (EU) 2018/1972. od 11. decembra 2018. godine u domaćem zakonodavstvu.

Međutim, ova opcija se smatra nedovoljnom za stvaranje prave pravne osnove za kreiranje novog regulatornog okvira (kao što je izrada novog zakona, kao i podzakonskih akata u njegovoj primeni) pokriva korišćenje frekvencijskog spektra od strane svih elektronskih komunikacionih mreža, uključujući nove opsege za isključivo

korišćenje frekvencija od strane novih tipova mreža koje se sastoje isključivo od autonomnih sistema mobilnih uređaja povezanih bežičnim vezama bez centralnog upravljanja i ne nužno kroz korišćenje nekih ekonomskih aktivnost. U okruženju bežičnih komunikacija 5G generacije koje se stalno razvija, očekuje se da se takve mreže razvijaju posebno izvan zgrada i na nacionalnim putevima, za transport, energiju, istraživanje i razvoj, e-zdravstvo, javnu zaštitu i pomoć u katastrofama, komunikacione automobile, automobile, itd. Promenom postojećeg pristupa implementacije, ne uočava se da će doći do poboljšanja situacije u pogledu regulisanja tržišta elektronskih komunikacija kada imamo izuzetnu tehnološku i uslužnu ekspanziju.

Opcija 3: Izrada novog Zakona o elektronskim komunikacijama

Ova opcija predstavlja potrebu za izradom novog Zakona o elektronskim komunikacijama. Ovaj novi zakon, koji će usvojiti Skupština, otvoriće pravne puteve za rešavanje interesa građana naše zemlje obezbeđivanjem povezanosti i dostupnosti za povezivanje na mreže sa veoma visokim kapacitetima (optičko vlakno ili druga tehnologija sa funkcionalnom ekvivalentnošću), kao i pristup elektronskim komunikacionim uslugama, omogućavajući maksimalne pogodnosti u pogledu mogućnosti izbora, cene i kvaliteta, pod uslovima efektivne konkurencije i podržavajući bezbednost mreža i usluga, kao i adresiranje potreba specifičnih društvenih grupa (npr. pristupačne cene), posebno za krajnje korisnike sa invaliditetom, starije osobe i krajnje korisnike sa specifičnim društvenim potrebama.

Poglavlje 6.1: Planovi implementacije za različite opcije

Novi Zakon o elektronskim komunikacijama ima za cilj da odražava Evropski zakonik elektronskih komunikacija u kosovskom kontekstu, omogućavajući dosledno usklađivanje sa ovim okvirom i adekvatan odgovor na regulatorne potrebe kao rezultat vanredne tehnološke ekspanzije i elektronskih komunikacionih mreža.

Usvajanje i primena koherentnog zakona zasnovanog na Evropskom zakoniku o elektronskim komunikacijama biće pravi odgovor na današnju realnost tržišta elektronskih komunikacija koja su se danas transformisala u konkurentno tržište sa mnogim akterima koji potrošačima nude različite usluge. To će značiti povoljniji ambijent za ulaganja u najnovije tehnologije, zdravu konkurenciju, povećanje efikasnosti u poslovanju, inovativnost, podršku društvenim kategorijama i uopšte povećanje blagostanja za sve građane koji će imati mogućnost izbora na prikladne cene.

Slika 8: Plan implementacije za Opciju 3

Cilj politike	Povećanje operativne efikasnosti za preduzeća kao i socio-ekonomsko blagostanje za sve građane Kosova kroz adekvatnu upotrebu elektronskih komunikacionih mreža i usluga							Očekivani iznos troškova	
Strateški cilj	Regulisanje delatnosti elektronskih komunikacija na osnovu principa tehnološke neutralnosti i regulatornog okvira EU za elektronske komunikacije, promovišući konkurenciju i efikasnu infrastrukturu u elektronskim komunikacijama, kao i garantovanje potrebnih i odgovarajućih usluga na teritoriji Republike Kosovo.								
	Proizvod, delatnost, godina i odgovorna organizacija/odeljenje								
Specifični cilj 1	Proizvod 1.1		1 godina	2 godina	3 godina	4 godina	5 godina	Odgovorna institucija /departman	
Transpozicija Evropskog zakonika elektronskih komunikacija u lokalno zakonodavstvo	Izrada i usvajanje novog Zakona o elektronskim komunikacijama	Aktivnost 1.1.1							
		Aktivnost 1.1.2							
		Aktivnost 1.1.3							
	Proizvod 1.2		1 godina	2 godina	3 godina	4 godina	5 godina	Odgovorna institucija /departman	
		Aktivnost 1.2.1							

Specifični cilj 2	Proizvod 2.1	Itd.							
Stvaranje povoljnog regulatornog okruženja koje omogućava koherentnu regulaciju u skladu sa najnovijim tehnološkim i regulatornim razvojem	Usvajanje potrebnih propisa za primenu novog Zakona o elektronskim komunikacijama								
	Proizvod 2.2	Itd.							
Specifični cilj N	Proizvod N.1	Itd.							

Poglavlje 6.2: Tabela poređenja sa sve tri opcije

Opcija 1, Status Kvo (bez promena) - u slučaju ne ažuriranja relevantnog zakonodavstva za sektor elektronskih komunikacija, više je nego izvesno da neće biti značajnije promene ili napretka u podizanju standarda regulative.

Istovremeno, opcija status kvo predstavlja nazadovanje u procesu evropskih integracija Kosova, gde je transpozicija Evropskog zakonika elektronskih komunikacija neophodan korak ka napretku u procesima integracije.

Opcija 2, Promena postojećeg pristupa sprovođenju - zadržavanjem postojeće politike i promenom samo postojećeg pristupa sprovođenju ne bi se postiglo nikakvo poboljšanje u smislu podizanja standarda regulative.

Opcija 3, Novi pravni okvir - Izrada i usvajanje novog Zakona o elektronskim komunikacijama - definisaće neophodan pravni okvir za koherentnu i proširenu regulativu sa novim uslugama i akterima. Ovo obezbeđuje primenu savremenih regulatornih standarda.

Prednost transpozicije Direktive (EU) 2018/1972 leži u obavezama koje su zemlje EU dobile za njenu transpoziciju u cilju konsolidacije zajedničkog tržišta i usklađivanja korišćenja frekvencijskog spektra i sfere regulacije uopšte. U interesu naše zemlje je usklađivanje regulatornog okvira sa ovim zemljama.

Slika 9: Upoređivanje opcija

Metoda upoređivanja			
Analiza sa više kriterija			
Relevantni pozitivni uticaji	Opcija 1: Nijedna promena	Opcija 2: Poboljšajte implementaciju i izvršenje	Opcija 3: Izrada novog Zakona o elektronskim komunikacijama
Uskladenost sa evropskim propisima	Ne	Delimično	Potpuno
Proširenje regulatornog prostora novim uslugama i akterima	Ne	Delimično	Potpuno
Dosledna ulaganja u najnoviju generaciju 5G mobilne telefonije	Ne	delimično	Potpuno
Poboljšana bezbednost i bolja zaštita za krajnje korisnike	Ne	Delimično	potpuno
Relevantni negativni uticaji			
Ne bavimo se potrebama određenih društvenih grupa, posebno osoba sa invaliditetom, starijih i osoba sa posebnim socijalnim potrebama. Nepristupačne cene za neke kategorije.	Ne	Da	/
Nesimetrična regulacija koja dovodi do neuspeha u određenim slučajevima da se ostvare regulatorni ciljevi	Da	Da	/
Članovi odbora RAEPK -a se	Da	Da	/

imenuju bez otvorenog i transparentnog konkursa			
Rizici u korišćenju digitalnih usluga, smanjena efikasnost i produktivnost preduzeća i smanjeno ulaganje u najnovije generacije komunikacionih tehnologija, kao rezultat regulatornih praznina u odsustvu adekvatnog odgovora na brz razvoj elektronskih komunikacija	Da	Da	/
Relevantni troškovi	Administrativni troškovi	Administrativni troškovi	Administrativni troškovi

Poglavlje 7: Zaključci i sledeći koraci

Kosovo je potpisalo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom, koji ima za cilj da uskladi svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU. Dakle, uzimajući u obzir posvećenost Republike Kosovo da uskladi svoje zakonodavstvo u sektoru elektronskih komunikacija sa zakonodavstvom EU i da ga efikasno sprovodi u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju – SSP, između EU i Kosova koji je stupio na snagu od aprila 2016. U okviru člana 111. SSP-a, predviđeno je da će strane ojačati, posebno, saradnju u oblasti elektronskih komunikacionih mreža i elektronskih komunikacionih usluga, sa krajnjim ciljem da Kosovo usvoji pravne tekovine EU u sektoru pet godina nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, obraćajući posebnu pažnju na obezbeđivanje i jačanje nezavisnosti relevantnih regulatornih organa. Transpozicija pravila Evropskog zakonika o elektronskim komunikacijama (Zakonik) kroz izradu i usvajanje novog Zakona o elektronskim komunikacijama teži da odražava današnju stvarnost tržišta elektronskih komunikacija koja su se danas transformisala u konkurentno tržište sa mnogim akterima koji nude različite usluge za potrošače. Evropski zakonik integriše prethodne direktive o telekomunikacijama **tako što značajno dodaje nove elemente** u cilju promovisanja veze sa mrežama velike brzine podsticanjem ulaganja u ove mreže kao što su 5G i nove mreže optičkih vlakana.

Shodno tome, opcija koju preporučuje ova grupa je ona koja predviđa izradu i usvajanje novog Zakona o elektronskim komunikacijama. Kroz ovu opciju obezbeđujemo da se stvori stabilna pravna osnova u skladu sa najnaprednijim praksama u Evropi. Ova radnja će direktno uticati na privlačenje investicija za povećanje kapaciteta koji mogu uticati na kvalitet života građana. Štaviše, ovaj zakon će utrti put za definisanje novih ciljeva i učiniti te odredbe obaveznim na državnom nivou.

Poglavlje 7.1: Odredbe za praćenje i evaluaciju

Praćenje je važan element tokom implementacije novih politika u bilo kom sektoru. Mehanizam praćenja i evaluacije pomaže u identifikaciji najefikasnijeg i najefikasnijeg korišćenja elektronskih usluga, a takođe se smatra ključnim elementom za razvoj različitih ciljeva i potencijalnih uspeha.

Očekuje se da će praćenje i evaluaciju ciljeva u okviru novog zakonodavstva vršiti Ministarstvo i Regulatorni organ za elektronske i poštanske komunikacije u zavisnosti od odgovornosti za određeni cilj.

Neki od glavnih indikativnih ciljeva koji će se koristiti tokom praćenja i evaluacije ovog koncept -dokumenta su:

- Sprovođenje politika i zakonskih zahteva;

- Potrebe za obukom i/ili dodatnim osobljem;
- Socio-ekonomski uticaji;
- Uticaji na životnu sredinu;
- Objavljivanje javnih informacija / konsultacije o dokumentima;
- Komunikacija o mogućim promenama sa ciljnom publikom itd.

Dodatak 1: Oblik za procenu ekonomskog uticaja

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili uticaj na troškove	Željeni novu analize
		Da	Ne			
Radna mesta ²	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?	Da	Ne	Visoki/niski	Visoki/niski	
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?	Da	Ne	Visoki	Visoki	
	Da li će to uticati na nivo plaćanja?		Ne	Visoki	Niski	
	Da li će to uticati na lakoću pronalaženja posla?	Da		Visoki	Visoki	
Poslovanje	Da li će to uticati na pristup poslovnim finansijama?	Da		Visoki	Visoki	
	Da li će određeni proizvođači biti povučeni sa tržišta?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će određeni proizvođači biti dozvoljeni na tržištu?	Da		Visoki	Visoki	

² Kada utiče na radna mesta, biće i socijalnih uticaja

	Da li će preduzeća biti prinuđena da se zatvore?		Ne	Visoki	Visoki	
	Da li će biti stvorena novi biznisi?	Da		Visoki	Visoki	
Administrativni teret	Da li će preduzeća biti prinuđena da ispunjavaju obaveze pružanja novih informacija?	Da		Visoki	Visoki	
	Da li su obaveze pružanja informacija za preduzeća pojednostavljene?		Ne	Niski	Niski	
Trgovina	Da li se očekuje da će se trenutni uvozni tokovi promeniti?	Da		Visoki	Visoki	
	Da li se očekuje da će se trenutni izvozni tokovi promeniti?	Da		Visoki	Visoki	
Prevoz	Da li će to uticati na način na koji se prevoze putnici i/ili roba?	Da		Visoki	Visoki	
	Da li će biti razlike u vremenu potrebnom za prevoz putnika i/ili		Ne	Niski	Niski	

	robe?						
Ulaganja	Da li se od kompanija očekuje da investiraju u nove aktivnosti?	Da		Visoki		Visoki	
	Da li se od kompanija očekuje da otkazu ili odlože investicije?		Ne	Niski		Niski	
	Hoće li se povećati ulaganja iz dijaspore?	Da		Visoki		Visoki	
	Hoće li se smanjiti ulaganja iz dijaspore?		Ne	Niski		Niski	
	Da li će se direktne strane investicije povećati?	Da		Visoki		Visoki	
	Da li će se direktne strane investicije smanjiti?		Ne	Niski		Niski	
	Da li će porasti cena poslovnih proizvoda, poput struje?		Ne	Niski		Niski	
Konkurentnost	Da li će se cena poslovnih inputa, poput električne energije, smanjiti?		Ne	Niski		Niski	
	Da li je verovatno da će inovacije i istraživanje biti promovisani?	Da		Visoki		Visoki	
	Da li je verovatno da će inovacije i istraživanje biti ometani?		Ne	Niski		Niski	

Uticaj na MSP	Da li su pogodena preduzeća uglavnom MSP?	Da		Visoki	Visoki
Cene i konkurentnost	Da li će se povećati broj roba i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?	Da		Visoki	Visoki
	Da li će se smanjiti broj dobara i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?		Ne	Niski	Niski
	Da li će porasti cene postojećih roba i usluga?		Ne	Niski	Niski
Regionalni ekonomski uticaji	Da li će se cene postojećih dobara i usluga smanjiti?		Ne	Niski	Niski
	Da li će neki određeni poslovni sektor biti pogodan?	Da		Visoki	Visoki
	Da li je ovaj sektor koncentrisan u određenom regionu?		Ne	Niski	Niski

Dodatak 2: Način za procenu društvenih uticaja

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili uticaj na troškove	Željeni novu analize
		Da	Ne			
Radna mesta ³	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta povećati?	Da	Ne	Visoki/niski	Visoki/niski	
	Hoće li se sadašnji broj radnih mesta smanjiti?	Da	Ne	Visoki	Visoki	
	Da li su radna mesta u određenom poslovnom sektoru pogođena?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će to uticati na nivo plaćanja?	Da		Visoki	Visoki	
	Da li će to uticati na lakoću pronalaženja posla?	v		niski	Niski	
Regionalni društveni uticaji	Da li će to uticati na lakoću pronalaženja posla?			Visoki	Visoki	
	Da li su društveni uticaji koncentrisani u određenom regionu ili gradu?		Ne	Niski	Niski	
Radni uslovi	Da li će to uticati na pristup poslovnim finansijama?	Da		visoki	Visoki	
	Da li će određeni		Ne	Niski	Niski	

³ Kada to utiče na radna mesta, takođe će biti ekonomskih uticaja

	proizvodi biti povučeni sa tržišta?							
	Da li će određeni proizvodi biti dozvoljeni na tržištu?	Da			Visoki		Visoki	
Socijalno uključivanje	Da li je ugrožen pristup šemama socijalne zaštite?	Da			Visoki		Visoki	
	Da li će se promeniti cena osnovnih dobara i usluga?		Ne		Niski		Niski	
	Da li će to uticati na finansiranje ili organizaciju šema socijalne zaštite?	Da			Visoki		Visoki	
Obrazovanje	Da li će to uticati na osnovno obrazovanje?	Da			Visoki		Visoki	
	Da li će to uticati na srednje obrazovanje?	Da			Visoki		Visoki	
	Da li će to uticati na visoko obrazovanje?	Da			Visoki		Visoki	
	Da li će biti uticaja na stručno obrazovanje?	Da			Visoki		Visoki	
	Da li će to uticati na obrazovanje radnika i doživotno učenje?	Da			Visoki		Visoki	
	Da li će to uticati na organizaciju ili strukturu obrazovnog			Ne		Niski		Niski

	sistema?								
	Da li će to uticati na akademske slobode i samoupravu?	Ne	Niski	Niski	Niski				
Kultura	Da li opcija utiče na kulturnu raznolikost?	Ne	Niski	Niski	Niski				
	Da li opcija utiče na finansiranje kulturnih organizacija?	Ne	Niski	Niski	Niski				
	Da li opcija utiče na mogućnosti da ljudi imaju koristi od kulturnih aktivnosti ili učestvuju u njima?	Ne	Niski	Niski	Niski				
	Da li opcija utiče na očuvanje kulturnog nasleđa?	Ne	Niski	Niski	Niski				
Upravljanje	Da li opcija utiče na sposobnost građana da učestvuju u demokratskom procesu?	Ne	Nisko	Nisko	Nisko				
	Da li se svi tretiraju jednako?		Visoki	Visoki	Visoki	Da			
	Da li će javnost biti bolje informisana o određenim pitanjima?		Visoki	Visoki	visoki	Da			
	Da li opcija utiče na način rada političkih partija?	Ne	Niski	Niski	Niski				

Zdravlje i javna bezbednost ⁴	Hoće li biti uticaja na civilno društvo?	Ne	Niski	Niski	Niski
	Da li će to uticati na živote ljudi, kao što su očekivani životni vek ili stope smrtnosti?	Ne	Niski	Niski	Niski
	Da li će to uticati na kvalitet hrane?	Ne	Niski	Niski	Niski
	Da li će se zdravstveni rizik povećati ili smanjiti zbog štetnih supstanci?	Ne	Niski	Niski	Niski
	Da li će biti uticaja na zdravlje usled promena nivoa buke ili kvaliteta vazduha, vode i/ili zemljišta?	Ne	Niski	Niski	Niski
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u upotrebi energije?	Ne	Niski	Niski	Niski
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u odlaganju otpada?	Ne	Niski	Niski	Niski
	Da li će to uticati na način života ljudi, kao što je nivo interesovanja za sport,	Ne	Niski	Niski	Niski

⁴ Kada postoji uticaj na javno zdravlje i javnu bezbednost, onda se redovno javljaju uicaji na životnu sredinu

	promene u ishrani ili promene u upotrebi duvana ili alkohola?									
	Da li postoje određene grupe koje se suočavaju sa mnogo većim rizicima od drugih (definisani faktorima kao što su starost, pol, invaliditet, društvena grupa ili region)?			Ne			Niski		Niski	
Kriminal i bezbednost	Da li to utiče na verovatnoću da će kriminalci biti uhvaćeni?	Da					Visoki		Visoki	
	Da li kriminal utiče na potencijalni profit?	Da					Visoki		Visoki	
	Da li to utiče na nivoe korupcije?			Ne			Niski		Niski	
	Da li je pogodan kapacitet za sprovođenje zakona?			Ne			Niski		Niski	
	Da li to utiče na prava i bezbednost žrtava zločina?			Ne			Niski		Niski	

Dodatak 3: Način za procenu uticaja na životnu sredinu

Kategorija ekonomskih	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će	Broj pogodjenih	Očekivana korist ili	Željeni novu analize
-----------------------	---------------	------------------------	-----------------	----------------------	----------------------

uticaja	Da li će to uticati na emisiju gasova staklene bašte (ugljen-dioksid, metan, itd.)? Da li će to uticati na potrošnju goriva? Da li će se raznolikost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti? Da li će biti razlike u ceni za ekološki prihvatljive proizvode? Da li će određene aktivnosti postati manje zagađujuće? Da li će to uticati na emisiju zagađujućih materija?	doći do ovog uticaja?		organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	uticaj na troškove	
		Da	Ne			
Klima i održiva životna sredina	Da li će to uticati na emisiju gasova staklene bašte (ugljen-dioksid, metan, itd.)?		Ne	Visoki/niski	Visoki/niski	
	Da li će to uticati na potrošnju goriva?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će se raznolikost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti?		Ne	Niski	Niski	
Kvalitet vazduha	Da li će biti razlike u ceni za ekološki prihvatljive proizvode?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će određene aktivnosti postati manje zagađujuće?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će to uticati na emisiju zagađujućih materija?		Ne	Niski	Niski	
Upotreba zemljišta	Da li će biti uticaja na kvalitet zemljišta (u vezi sa zakiseljavanjem, zagađenjem, upotrebom pesticida ili herbicida)?		Ne	Niski	Niski	

	Da li će to uticati na eroziju zemljišta?		Ne	Niski	Niski	
	Hoće li zemljište biti izgubljeno (gradnjom itd.)?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će se zemljište nabaviti (dekontaminacijom, itd.)?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će biti promena u korišćenju zemljišta (npr. sa korišćenja šuma na poljoprivrednu ili urbanu upotrebu)?		Ne	Niski	Niski	
Otpad i reciklaža	Da li će se količina generisanog otpada promeniti?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će se promeniti načini na koje se postupa sa otpadom?		Ne	Niski	Niski	
	Da li će biti uticaja na mogućnosti za reciklažu otpada?		Ne	Niski	Niski	
Korišćenje resursa	Da li opcija utiče na korišćenje obnovljivih izvora (riblji fond, hidroenergija, solarna energija, itd.)?		Ne	Niski	Niski	
	Da li opcija utiče na korišćenje		Ne	Niski	Niski	

Lični podaci	okupljanja ili udruživanja?	Da	Ne	Niski	Niski	
	Da li opcija uključuje obradu ličnih podataka?					
	Da li su prava pojedinca na pristup, ispravku i prigovor zagarantovana?					
	Da li je način na koji se lični podaci obrađuju jasan i dobro zaštićen?	Da		Niski	Niski	
Azil	Da li ova opcija utiče na pravo na azil?		Ne	Niski	Niski	
Imovinska prava	Da li će to uticati na imovinska prava?		Ne	Niski	Niski	
	Da li opcija utiče na slobodu poslovanja?		Ne	Niski	Niski	
Jednak tretman ⁵	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?		Ne	Niski	Niski	
	Da li je verovatno da će određene grupe biti oštećene direktno ili indirektno diskriminacijom (npr. bilo kakva diskriminacija na osnovu pola, rase, boje kože, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja, starosti ili seksualne orijentacije)?		Ne	Niski	Niski	
Dečja prava	Da li opcija utiče na prava osoba sa invaliditetom?	Da		Niski	Niski	Unapređuje ih
	Da li opcija utiče na prava dece?		Ne	Niski	Niski	
Dobro upravljanje	Da li će administrativne procedure postati komplikovanije?		Ne	Niski	Niski	

⁵ Rodna ravnopravnost je obrađena u *Proceni uticaja na pol*

	Da li se utiče na način na koji administracija donosi odluke (transparentnost, proceduralni rok, pravo na pristup dosijeu, itd.)?	Da		Niski	Niski	Opštine i centralni nivo angažuju se na pojednostavljenju procedura u slučaju proširenja telekomunikacione infrastrukture
	O krivičnom pravu i propisanim kaznama: da li su ugrožena prava okrivljenog?		Ne	Niski	Niski	
	Da li je ugrožen pristup pravdi?		Ne	Niski	Niski	